

DE NOORDELIJKE SEKTOR VAN HET URNENVELD TE DONK

Het urnenveld dat men in de Late Bronstijd ten zuiden van het Schulensbroek op de oostelijke valleirand van de Gete aanlegde, werd in de loop van de Vroege IJzertijd in noordelijke richting uitgebreid. Deze sektor hadden we in 1981 al aangesneden en kon nu volledig afgewerkt worden (cf. *Arch. Belg.*, 247, 65-69). Hiermee werden de grenzen van het urnenveld in noordwestelijke, noordelijke en waarschijnlijk ook in noordoostelijke richting vastgelegd. De oostelijke en westelijke limieten hebben we eerder al op weinig na benaderd. Naar het zuiden echter blijven de moderne bebouwing en de fruitplantages het onderzoek verhinderen. Op dit ogenblik kennen we op deze begraafplaats 174 bijzettingen. Op de noordelijke sektor van het urnenveld werden uitsluitend in de Vroege IJzertijd graven bijgezet. Wat opvalt is dat alle graven, zonder uitzondering een urn bevatten, hetzij als urngraf, hetzij als brandafvalgraf. Brandrestengraven en zuivere beenderbijzettingen ontbreken er. Hoewel die funeraire riten, die uiteindelijk een brandrestengraf of een beenderpakket als resultaat hadden in de Vroege IJzertijd nog een tijdje in zwang moeten geweest zijn — cf. *o.a.* het beenderpakket van graf 112 met het napje van het type der „eierbekers” (cf. *Arch. Belg.*, 224) — blijkt uit de horizontale spreiding der vondsten toch de dominante rol van die rituelen waarbij het gebruik van een asurn onontbeerlijk geacht werd. Deze wijziging in het ritueel van Late Bronstijd naar Vroege IJzertijd werd ook al op andere prehistorische begraafplaatsen opgemerkt.

Enkele graven waren zeker onder een kleine grafheuvel bijgezet, die aan de voet door een ringsloot omgeven waren (fig. 18). Zoals in de Vroege IJzertijd gebruikelijk vertonen zulke greppels langs hun oost- of zuidoostzijde een onderbreking of een doorgang. De onder andere in het Kempens gebied traditionele heuvelrandstructuur, nl. de gesloten kringgreppel, blijkt ook hier na de Late Bronstijd nog een hele tijd in de mode gebleven te zijn. In hoever de andere bijzettingen vlakgraven geweest zijn, dan wel onder structuurloze heuveltjes lagen, kunnen we niet meer uitmaken. Het ene én het andere lijkt best mogelijk.

Over de graven zelf valt weinig nieuws te melden. Een der mooiste urnen, hoewel sterk gehavend, nl. deze uit graf 159 in het midden van de meest noordelijke onderbroken kringgreppel, stelden we in ons vorig verslag al voor (cf. *Arch. Belg.*, 247, fig. 34). Niet zonder belang is eveneens de biconische komvormige urn met greepje uit graf 172, centraal gelegen binnen de grootste en meest westelijke gesloten kringgreppel. Deze urn is van hetzelfde type als de kommen in het in 1980 ontdekte keramiekdepot. Wat we al eerder verondersteld hadden, namelijk dat minstens een gedeelte van de Vroege IJzertijd-nederzetting ten noorden en ten noordwesten van haar begraafplaats moet gelegen hebben, lijkt hierdoor bevestigd.

In de noordelijke sektor van het urnenveld tekenden we ook nog heel wat paalsporen en kuilen op die tot konstrukties uit diverse perioden moeten behoren.

Fig. 18. Urnenveld-noordelijke sektor : uittreksel uit het algemeen plan.

Een deel ervan is afkomstig van de La Tène-nederzetting, die zich op de plaats van het urnenveld heeft ontwikkeld. Slechts zeer zelden leveren de paalsporen ook archeologisch dateerbaar materiaal op, zodat we over de kronologische toewijzing van alle sporen eigenlijk in het duister tasten. Met de interpretatie van het grondplan zitten we trouwens nog in een beginstadium (fig. 18).

Een grote proefsleuf aangelegd ten noorden van het urnenveld heeft aangetoond dat de La Tène-nederzetting zich ook verder in die richting uitstrekt. In 1982 hebben we daar waarschijnlijk een artisanale zone binnen deze nederzetting aangesneden. In de buurt van enkele sterk verbrande, met houtskool en as gevulde kuilen vonden we resten die op lokale pottenbakkerij wijzen. Zo zagen we in een kuil een helemaal in elkaar getrapte pot, waarvan de randpartij normaal gebakken maar de bodem uit nog ongebakken klei-arde gevormd was. De verbrande kuilen, ovaal tot rond van vorm, kunnen hier als oventjes gediend hebben. Redelijkerwijze

Fig. 19. Prehistorische oven, waarschijnlijk een pottenbakkersoven, in de IJzertijd-nederzetting.

mogen we echter wel aannemen dat hun functie meervoudig, d.w.z. zowel huishoudelijk als artisanaal geweest is (fig. 19).

Ten zuidwesten van het urnenveld hebben we ook nog getracht de omvang van de prehistorische en de Romeinse nederzettingen te bepalen. Dit gebeurde met een 300 m lange proefsleuf die op de oostrand van de Getevallei in zuidelijke richting aangelegd werd. Slechts van één enkel gebouw vonden we nog sporen terug : het gaat om 2 parallelle op 3 m van elkaar opgestelde 22 m lange palenrijen. Op beide rijen staan de palen op ca. 2 m van elkaar. Ze staan paarsgewijs tegenover elkaar. Gezien de lengte-breedte-verhouding kunnen we te doen hebben met de dragende portalen van het gebinte van een drieschepig huis. Voor de datering hebben we de keuze tussen de IJzertijd en de Romeinse periode : zowel een nabijgelegen kuil met enkele Romeinse scherven als een hele reeks verspreide kleine IJzertijd-wandscherfjes kunnen in aanmerking genomen worden. De paalkuilen zelf leverden niets op en zelfs de verkleuring laat hier geen kronologische differentiatie toe.

In het vorig verslag hadden we het ook over een grote vierkante gracht. Deze structuur die zich op dezelfde manier in de roestzandige ondergrond aftekende als de prehistorische kringgreppels en bovendien helemaal in het centrum van de noordelijke sektor van het urnenveld lag, hadden we al met een functie in deze begraafplaats bedacht (fig. 20). Bij grondig onderzoek van de hele structuur bleek dit tenslotte niet meer dan een illusie geweest te zijn. Behalve prehistorische scherven leverde deze gracht ook bakstenen tegels en scherven op, die nog in de 16de en het begin van de 17de eeuw gedateerd kunnen worden.

Fig. 20. De grote vierkante gracht.

De ca. 1,80 m brede gracht omgeeft een 10×10 m grote oppervlakte : hierop werden geen sporen van een bijzetting, noch van een of ander gebouw teruggevonden. Onderzocht dient nog in hoever deze en andere grachten wat te maken hadden met de nabijgelegen priorij en refugiehuis van Donk — eigendom van de abdij van Sint-Truiden — dan wel met de grenssituatie tussen het hertogdom Brabant en het Prinsbisdom Luik. De verwarring tussen prehistorische en laat-middeleeuwse en recentere sporen is uiteindelijk goed te verklaren : op het onderzochte perceel hebben gedurende vele jaren mais- en hooisilos onder plastic gelegen. Deze hebben in de ondergrond een reductieproces verwekt, met het gevolg dat alle sporen op uniforme wijze grijs verkleurden en vervaagden.

L. VAN IMPE